

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Läroarbldningen

”Tysta flickor och bråkiga pojkar?”

En studie om hur förskollärare ser på genus och konflikter

Författare

Frida Jönsson

Sofie Persson

Handledare

Ingrid Lindahl

www.hkr.se

”Tysta flickor och bråkiga pojkar?”

- En studie om hur förskollärare ser på genus och konflikter

Abstract

Syftet med denna uppsats är att ta reda på hur förskollärare ser på genus och konflikter samt hur de agerar i konfliktsituationer utifrån hur de ser på genus. Enligt läroplanen för förskolan (1998) ska alla barn behandlas lika oavsett kön. Genom att observera och intervjua förskollärare har vi fått ta del av deras tankar och synsätt kring ämnena. Litteratur bearbetades och tillsammans med undersökningen ligger detta som grund för arbetets innehåll. Vi har sett att litteraturen stämmer överens med förskollärarnas synsätt och agerande på vissa punkter men det finns även skillnader. Detta finner vi intressant och har diskuterat viktiga aspekter i vår slutdiskussion.

Ämnesord: Genus, konflikter, förskollärare, agerande, medvetenhet

1	INLEDNING OCH BAKGRUND.....	6
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
2	FORSKNINGSBAKGRUND	8
2.1	DEFINITION KONFLIKT	8
2.2	DEFINITION GENUS.....	9
2.2.1	HISTORIK GENUS.....	9
2.3	BARNNS AGERANDE I KONFLIKTER.....	10
2.4	FÖRSKOLLÄRARES BEMÖTANDE AV KONFLIKTER.....	11
2.5	FÖRSKOLLÄRARES BEMÖTANDE AV KONFLIKTER UTIFRÅN ETT GENUSPERSPEKTIV	12
2.6	FÖRSKOLLÄRARES HANTERING AV KONFLIKTER	14
2.7	SAMHÄLLETS PÅVERKAN	15
3	METOD	17
3.1	URVAL	17
3.2	DATAINSAMLING OBSERVATION	18
3.3	DATAINSAMLING INTERVJU	19
3.4	DATAANALYS.....	20
3.5	ETISKA PRINCIPER.....	20
3.6	KRITISKA ÖVERVÄGANDE.....	21
4	RESULTAT	22
4.1	SAMMANSTÄLLNING AV OBSERVATIONSSTUDIEN	22
4.1.1	<i>Kommentar.....</i>	23
4.2	RESULTAT INTERVJUSTUDIEN	24
4.3	SÄTT ATT SE PÅ GENUS	24
4.3.1	<i>Olika förväntningar på pojkar och flickor.....</i>	25
4.3.2	<i>Medvetenhet och omedvetenhet .....</i>	25
4.3.3	<i>Olika tonfall och andra ord.....</i>	26
4.3.4	<i>Mer individer än kön.....</i>	26
4.3.5	<i>Samma möjligheter .....</i>	27
4.3.6	<i>Kommentar.....</i>	28
4.4	SYN PÅ KONFLIKTER	28
4.4.1	<i>Nödvändiga konflikter .....</i>	28
4.4.2	<i>Ingen större skillnad i barns agerande i konflikter .....</i>	29
4.4.3	<i>Har ett öga med .....</i>	29
4.4.4	<i>Vi sjunger och dramatiserar .....</i>	30
4.4.5	<i>Inte det enskilda barnets fel .....</i>	31
4.4.4	<i>Syndabockar .....</i>	31
4.4.5	<i>Toleransnivå .....</i>	32
4.4.6	<i>Kommentar.....</i>	33
5	DISKUSSION.....	34
5.1	VIDARE FORSKNING	39
6	SAMMANFATTNING	40
7	REFERENSLISTA.....	41

1 Inledning och bakgrund

Under lärarutbildningen har vi kommit i kontakt med olika typer av konflikter bland barn ute på vår verksamhetsförlagda praktik och även tagit del av litteratur som berör ämnet. Vi har sett konflikter såväl mellan barn, så som meningsskiljaktigheter, som konflikter mellan vuxna och barn. Dessa konflikter kan ta sin verkan i form av olika åsikter och olika personligheter. Efter att ha läst kursen mobbning och konflikthantering väcktes intresset kring konflikter och hur man arbetar med dessa. Då vi tidigare observerat förskollärarnas metoder att hantera konflikter har en frågeställning ställts hos oss. Vad vi sett ute på fältet är att förskollärare ofta tenderar att ge flickor former av mildare tillsägelser i form av lägre tonart men samtidigt får flickorna i högre utsträckning omedelbara tillsägelser. Pojkarna får oftare mer direkta tillsägelser men inte lika fort som flickorna. Eftersom även genus har varit genomgående under hela utbildningen har vi valt att undersöka hur förskollärare bemöter konflikter ur ett genusperspektiv.

Vi kommer att använda oss av läroplanen för förskolan (1998) och av väsentlig litteratur som belyser vårt område.

Läroplanen för förskolan (1998) poängterar att flickor och pojkar ska behandlas lika. Samtidigt poängterar Tallberg Broman (2002) att pedagoger bemöter pojkar och flickor annorlunda eftersom de förväntar sig olika saker av de olika könen.

Läroplanen för förskolan (1998) betonar att förskolan ska arbeta för att motverka traditionella könsmonster. Detta innebär att man ska sträva efter att pojkar och flickor ska ha samma möjligheter och bemötas på lika villkor. Människans lika värde, barnens trygghet samt att skapa jämställdhet mellan könen är något förskolan aktivt ska tillämpa. Förskollärare ska också hjälpa barnen att hantera missförstånd och bearbeta konflikter samt att lära barnen att respektera varandra och kunna kompromissa. Barnen ska även utveckla sin egen förmåga att kunna hantera konflikter och missförstånd.

Vi finner det därför intressant att ta reda på hur pedagoger bemöter barn i konflikter beroende på om aktörerna är flickor eller pojkar. Vår studie bygger på undersökningar i form av observationer av vuxenledda aktiviteter samt intervjuer med förskollärare.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att få en inblick i och ökad förståelse för hur förskollärare agerar gentemot flickor respektive pojkar i konfliktsituationer.

- Hur ser förskollärarna på genus och konflikter?
- Hur agerar förskollärarna i konfliktsituationer utifrån hur de ser på genus?

2 Forskningsbakgrund

I forskningsbakgrunden belyses konflikter ur ett genusperspektiv. Fokus ligger på barns och lärares agerande i konfliktsituationer. Vi har valt att beskriva konflikter respektive genus och därmed skapa ett sammanhang. Vi kommer även att ta upp om barns agerande i konflikter samt förskollärares hantering och bemötande av konflikter. Vidare tar vi upp genus i form av historik och förskollärares bemötande utifrån ett genusperspektiv. En liten del av samhällets påverkan finns också med i forskningsbakgrunden. Vi har delat upp forskningsbakgrunden i olika underrubriker för att skapa struktur kring informationen.

2.1 Definition konflikt

Svenska akademiens ordbok (1937) beskriver konflikter som en sammanstötning, tvist, kollision och stridighet. Konflikter kan ske mellan människors åsikter, intressen och tankar. Nationalencyklopedin (1993 s. 237) benämner konflikt på följande sätt: *”en konflikt upplevs ofta som ansträngande för de inblandande och för omgivningen. Den kan dock ibland ses som konstruktiv och skapande”*. En tolkning av detta torde vara att då en konflikt uppkommer kan den ge en känsla av obehag i första hand, tveksamhet till hur man ska kunna hantera konflikten på bästa sätt. Å andra sidan kan konflikter ses som något positivt för att komma vidare, att våga stå upp och kunna argumentera för sin sak.

Enligt Maltén (1998) kan konflikter ses som en kollision eller sammanstötning av intressen, mål, synsätt mellan individer samt olika värderingar, personlig stil eller grundläggande behov. Obehag och oro är två begrepp som ofta förknippas med konflikter (Wahlström 1996). På liknande vis kan här utläsas att konflikter kan ses som ett orosmoment och definitionen av begreppet konflikt tycks överensstämma till stor del med de ovanstående definitionerna.

I en konflikt fokuserar vi ofta på vad som händer och inte direkt på varför individerna reagerar och dennes inblandade känslor (Wahlström 1996). Detta är en viktig aspekt som

Wahlström (1996) poängterar, det är viktigt att fokusera på bakgrunden till att konflikten uppstår, alltså på individens reaktioner. Brännlund (1991) poängterar vikten av inblandade känslor i konflikter och menar att nittio procent av innehållet i konflikten utlöses just av känslor och tio procent sakinnehåll. Detta kan tolkas som att händelsen i konflikten ofta är det centrala och eftertanke kring varför själva konflikten uppstår, det vill säga, personernas känslor hamnar i bakgrunden enligt Wahlström (1996). Motsatsen till detta är i stället Brännlunds (1991) teori kring att nittio procent av innehållet just utlöses av känslor och tio procent av sakinnehåll. En teori kring dessa uttalanden torde vara att personer i konflikter reagerar med känslor samtidigt som de kanske inte alltid ser till helheten, bakomliggande faktorer kring varför en person reagerar som den gör.

2.2 Definition genus

”Begreppet kommer från engelskans gender och betecknar det sociala och kulturella kön en människa formas till” (Hedlin 2006 s.43). Davies (1997) menar att genus är det sociala jaget hos människor medan kön är det biologiska jaget. Idéer och föreställningar om manligt och kvinnligt är vad ett genusperspektiv lyfter fram. (Hedlin 2006). Beroende på plats, situation och sällskap är genus något föränderligt för varje individ. (Tallberg Broman 2002). Vad samhället och det kulturella arvet formar oss till betecknas som genus. Varje människas tolkning är det som utgör genus och inte de biologiska skillnaderna (Svaleryd 2002).

Vad som kan urskiljas genom dessa teorier är att könet är det biologiska, det vill säga vad vi föds till. Genus definierar samhällets syn på samt föreställningar om vad som anses vara manligt och kvinnligt. De biologiska skillnaderna, könet, är inte samma sak som genus. Skillnaden mellan kön och genus är att studier kring genus poängterar olika föreställningar om vad som anses vara kvinnligt och manligt. Att detta påverkas och varierar beroende på kultur och samhälle kan urskiljas i en av ovanstående teorier vilket kan ses som en rimlig tes beroende på hur olika samhällen och kulturer är uppbyggda världen över.

2.2.1 Historik genus

Rousseau var under 1700-talet först med att betona att pedagoger måste ta hänsyn till barnets ålder och mognad. Han såg på barns uppfostran som något som skilde sig mellan könen.

Pojkars rättigheter var allmänmänskliga medan flickors uppfostran var inriktade på underkastelse, anspråkslöshet och att de skulle kunna anpassa sig (Tallberg Broman 1995). Rousseau menade att mannen och kvinnan är olika i sin natur. Han menade vidare att kvinnan är den som iakttar och är passiv medan mannen är aktiv och den som handlar. När han beskriver ”människan” så talar han om mannen (Molloy 1990).

Utifrån ett genusperspektiv såg uppfostran annorlunda ut för pojkar och flickor förr. De hade olika anlag, möjligheter och framtid. Man såg barnen utifrån vilket kön de hade och inte som likartade individer. Både lärare och barn var uppdelade efter kön och arbetade samt undervisades olika i ämnen och åldrar (Tallberg Broman 2002). Utifrån dessa historiska aspekter kan vi se skillnader från förr där fokus var på könet och uppdelningen av uppfostransmetoder inte baserades på barnet som individ med lika förutsättningar utan enbart könfördelning.

I förskolan i dag har förskollärarna ett stort ansvar i lika bemötande av barnen oavsett kön. Vi ska se barnen som individer och de ska behandlas lika oavsett om de är flickor eller pojkar. Förskolan ska sträva efter jämställdhet och att alla ska ha samma möjligheter oavsett kön. Att öppna upp gränserna till fler möjligheter och olika alternativ för flickor respektive pojkar är i dag större (Tallberg Broman 2002).

2.3 Barns agerande i konflikter

Konflikter i allmänhet uppstår dagligen på förskolan. Det kan vara alltifrån vem som har finast kläder till bråk om leksaker (Wahlström 1996). Konflikter uppkommer lätt då barn känner sig otrygga och detta kan utspela sig på olika sätt beroende på kön (Graf, Helmadotter & Ruben 1991). Graf m.fl. (1991) menar att det snarare är en otrygg miljö än en fråga om kön som leder till att konflikter uppkommer. Här spelar könet en mindre roll i konfliktsituationen och könet blir alltså inte i fokus.

Enligt Wahlström (1996) agerar flickor mer privat och indirekt i konflikter. Det vill säga att de blir inåtvända, drar sig undan och söker sig till vuxna i större utsträckning. Forskning visar att det inte är vanligt bland flickor i förskolan att hantera konflikter själva utan de vill snarare ha hjälp och stöd från pedagogerna. Det är vanligare att flickor blir ledsna och upprörda i konflikter (Rithander 1991). Flickor tycks alltså agera mer i det tysta när det kommer till konflikter, problemet i detta kan vara att de drar sig undan. Samtidigt menar såväl

Wahlström (1996) som Rithander (1991) att flickorna gärna söker sig till personalen i förskolan och vill ha hjälp att lösa konflikter. En tolkning av detta kan då vara att flickor inte i lika stor utsträckning löser konflikter själva med andra barn, samtidigt som de tycks vara de som blir mest upprörda. Att pedagogerna finns till för att hjälpa tycks då vara en förutsättning för att konflikterna ska kunna lösas.

När pojkar hamnar i konflikter agerar de vanligtvis med mer utåtagerande metoder. Hot, hån och slagsmål är inslag som förekommer bland pojkarna. De vänder sig direkt till personen eller personerna de är oense med. Vanliga förekommande konflikter handlar om makt, regler och vem som är störst, bäst och vackrast (Wahlström 1996).

Hedlin (2006) menar att pojkarna tenderar att få mer tillsägelser av pedagogerna men beteendet accepteras också i högre grad eftersom de redan har stämpeln som mer ”stökiga” på sig. Detta kan tolkas som att pojkar i högre utsträckning anses vara mer stökiga än flickor baserat på att de oftare får tillsägningar samtidigt som toleransnivån tycks vara högre för pojkar än flickor.

Kärrbys forskning visar på att pojkar ofta leker avskilt i andra rum och detta kan resultera till att de lär sig att lösa konflikter på egen hand eftersom pedagogerna inte är tillgängliga (Månsson 2000). Detta kan vara av betydelse i skillnaderna mellan pojkars och flickors beteende i konflikter där flickorna söker sig till pedagogerna medan pojkarna löser det själva. Då pojkarna leker avskilt i andra rum, utan närvarande pedagoger tycks de lära sig hantera konflikter på egen hand. Skillnaden mellan pojkar och flickors hantering av konflikter tycks handla mycket om pedagogens tillgänglighet och dennes agerande.

2.4 Förskollärares bemötande av konflikter

För vuxna kan konflikterna uppfattas som små och obetydliga (Wahlström 1996). Konflikter kan av pedagogerna också ses som något oroväckande då de tappar kontroll över situationen och inte vet hur de ska hantera dem. Då pedagogen planerat en aktivitet och tappar kontrollen över denna, kan det resultera i tillrättavisningar och åtstramande av barnen. Situationen kan uppfattas som jobbig både för pedagogen och för barnen eftersom situationen kan bli orolig och otrygg (Leicht & Fischer 1984). En tes kring detta kan vara att aktiviteten är grundligt planerad och det finns inget utrymme för förändringar, vilket kan leda till en stressad och oförberedd situation som kan te sig svår att hantera för en pedagog som inte är flexibel. Pedagoger kan även se konflikter som något positivt som barnen lär sig något av, det vill säga

att konflikter är en del av livet som barnen måste lära sig hantera (Wahlström 1996). Även Läroplanen för förskolan (1998) poängterar vikten av att barn själva ska träna på att lösa konflikter. Detta kan innebära att pedagogens synsätt är väsentligt i hur barnens konflikter hanteras.

Pedagoger lägger mycket fokus på barn som är utåtagerande i konflikter eftersom dessa stör i den övriga barngruppen. De barn som däremot försöker lösa konflikter på egen hand kan få för lite tid och uppmuntran eftersom tid i första hand avsetts åt de utåtagerande barnen. (Graf m.fl. 1991).

2.5 Förskollärares bemötande av konflikter utifrån ett genusperspektiv

Lärarens sätt att bemöta barnen är en viktig aspekt i lärarens etiska ansvar (Colnerud & Granström 2002). Könroller är djupt rotade i oss och det går över vårt förnuft (Skolverket 1999). Det är väldokumenterat att behandlingen av pojkar och flickor i dag är olika. (Hedlin 2006).

”Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt” (Läroplanen för förskolan 1998).

Månsson (2000) har i sin studie kommit fram till att pedagoger gärna vill framhäva att de behandlar båda könen lika. Dock blir det ofta så att man bemöter flickor och pojkar på olika sätt, omedvetet. I vuxenledda situationer som till exempel samlingar tar och ges pojkarna mer utrymme. Flickorna kan då hamna mer i bakgrunden eftersom de inte tar lika mycket plats eller kräver lika mycket uppmärksamhet. Det i sin tur kan resultera i att pedagogerna inte ger flickorna lika mycket utrymme och deras position blir då mer som en biroll medan pojkarna blir huvudpersoner i samlingssituationerna. Tallberg Broman (2002) poängterar att lärarna inte ger flickorna lika mycket uppmärksamhet eftersom pojkarna tenderar att börjar stöka när de tappar intresset vilket kan leda till konflikter. Då det kommer till vuxenledda situationer tycks pojkar få mer uppmärksamhet från pedagogerna än flickorna. Som tidigare nämnts så tyr sig flickorna till pedagogerna i större utsträckning i de icke vuxenledda situationerna och flickorna tycks få mer uppmärksamhet i de situationerna än i de vuxenledda.

Även Graf m.fl. (1991) menar att lärare omedvetet kan behandla könen annorlunda bland annat genom att använda sig av olika tonfall och ord beroende på kön. Svaleryd (2002)

poängterar också att tonfallet varieras beroende på kön. Hon menar att pedagoger använder mjukare tonfall till flickor. Det är inte helt enkelt att behandla båda könen lika även då lärare tror att de gör det. En vanlig kommentar är att man bara ska göra som vanligt och att likabehandling faller naturligt. Automatiskt blir det då att det som faller sig naturligt är just att bemöta flickor och pojkar på olika sätt (Hedlin 2006). En tolkning kan vara att pedagogerna inte är medvetna om att de använder sig av olika tonfall beroende på om de talar med en pojke eller flicka. Att de sedan tror sig göra det och att likabehandlingen faller sig naturligt resulterar då i att pedagogerna ändå bemöter barnen på olika sätt.

Generellt finns det en högre toleransnivå när det gäller pojkarnas utåtagerande beteende hos lärare. Detta eftersom det är ett beteende som anses vara normalt för pojkar men inte för flickor. Om en flicka å andra sidan agerar mer aggressivt får hon i högre grad mer negativ respons på sitt beteende än för pojkar med samma beteende. Man förväntar sig att flickor och pojkar ska bete sig annorlunda och därför har lärare olika toleransnivåer för könen, detta gäller även samhället i allmänhet (Horneij 1997).

Tallberg Broman (2002) menar att pojkar med så kallade feminina drag oftare blir stämplade som *töntiga* än att flickor med maskulina drag blir det. Samtidigt betonar Horneij (1997) att flickor med mer aggressiv attityd och typiska pojk beteende inte accepteras av varken andra flickor eller pojkar. Då flickan går emot det traditionella sättet för hur hon ska bete sig kan hon av kamraterna uppfattas som skrämmande och de tar därför avstånd från henne. Här kan urskiljas att pojkars utåtagerande beteende är mer accepterat hos pedagogerna än om flickorna agerar på samma sätt. En tolkning av detta kan vara pedagogernas traditionella syn på att pojkar är på ett sätt och flickor på ett annat.

Då flickor hamnar i konflikter bemöter pedagogerna ofta dem med att antingen ta bort flickorna från situationen eller att lösa konflikten åt dem. Flickor blir mer sympatiskt bemötta när de gråter än pojkar. Pojkar bemöts fortfarande av reaktionen att inte ska du gråta, detta eftersom pojkar i mindre grad blir ledsna och gråter än flickor (Rithander 1991).

Tillsägningar som pekar på pojkarnas beteende är vanligast, det vill säga att man ber dem sitta still, att de får gå ut om de inte kan vara tysta och så vidare. Flickornas tillsägelser är ofta av slaget viska inte, fnissa inte eftersom de redan har den lugnare stämpeln på sig (Tallberg Broman 2002).

Samtliga behandlade teorier visar på att pedagogerna bemöter flickor och pojkar olika, omedvetet eller medvetet. Bemötandet kan skilja sig i såväl tonfall, toleransnivå, tillsägelser, samt hur konflikter ska lösas beroende på om det är flickor eller pojkar inblandade.

Pedagogernas synsätt spelar en stor roll både när det kommer till bemötande av barnen samt barnens eget agerande i konflikter och hur pedagogen agerar i dessa situationer.

2.6 Förskollärares hantering av konflikter

Rithander (1991) menar att förskoleverksamheten i många fall inte är tillräckligt utmanande för främst pojkarna och det är då de kan agera som ”rebeller”. Flickorna visar inte samma rebelliska beteende som pojkarna utåt utan agerar mer stillsamt och därför anses detta som mindre störande. Förskollärares arbetsmetoder och synsätt är avgörande för hur de arbetar med konflikthanteringar och genusfrågor. Avgörande faktorer är personaltäthet, medvetenhet och utbildningar samt erfarenheter om ämnena.

Som pedagog handlar genus om ett medvetet arbetssätt. Att komma bort från för givet tagande föreställningar och gynna båda könen på lika villkor är det centrala i arbetet (Svaleryd 2002). Läroplanen för förskolan (1998) betonar vikten av en trygg miljö och Svaleryd (2002) menar att det är då barnen känner sig trygga och mår bra som de kan behandla andra med respekt och värdighet. Är barnen själva inte trygga kan de inte heller bemöta andra barn med empati och tolerans. Barnet måste vara tryggt i sig självt för att kunna ge av sig själv. Återigen poängteras vikten av barnens trygghet som bas för barnens eget välmående. Tryggheten tycks vara grunden för att kunna skapa ömsesidiga relationer barnen emellan. Pedagogen har ett ansvar att vägleda barnen och skapa en trygg miljö där barnen befinner sig.

Pedagogerna kan hjälpa barnen och fungera som medlare så att alla parter blir nöjda och tillfredställda om konflikter uppstår. För att kunna lösa en konflikt är det viktigt att båda parter ser sig som vinnare och att man utesluter att det finns en vinnare och en förlorare i konfliktsituationen. Genom att försöka kompromissa fram en lösning där båda parter blir vinnare kan man undvika att någon känner sig som en förlorare (Maltén 1998).

Rithander (1991) menar att vuxna ofta går in och löser konflikter åt barnen utan att ta reda på vem det är som gjort vad. Hon menar vidare att barn som agerar snällt och tyst kan uppföra sig minst lika illa som barn som agerar utåt. Pedagogerna måste se till olika beteenden och förstå att den lugna kan vara minst lika delaktig i en konflikt som den utåtagerande.

Även syndabocker kan utses i en konfliktsituation. Detta innebär att det barnet eller de barnen som brukar vara inblandade i konflikter automatiskt får skulden när det inträffar en konflikt. Denna farliga syndabocksmetod måste undvikas eftersom det är kränkande för barnen som blir utpekade (Brännlund 1991). Pedagogerna måste höra alla parter och vara opartiska medlare för att hjälpa barnen ur konflikter. Enligt Läroplanen för förskolan (1998) ska pedagogerna fungera som vägledare och arbeta för trygghet, ett bra gruppklimat och lära barnen att respektera andras åsikter. Att låta barnen själva lösa småkonflikter är viktigt för deras utveckling till demokratiska medborgare. Det är viktigt att lära känna alla barnen för att få en förståelse för deras olika personligheter och deras olika beteende (Rithander 1991).

2.7 Samhällets påverkan

Vi föds in i den rådande samhällskulturen. Samhället har en ordning som särskiljer vad som uppfattas som kvinnligt och manligt, det genusifieras utifrån bland annat yrken, leksaker och så vidare (Hedlin 2006). Även Rithander (1991) menar att samhället speglar vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan, som är en del av samhället där barnen befinner sig, påverkas klart av detta. Att som pedagog vara beredd att ändra på sig själv och sina uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan vara svårt. Att tycka att ett samhälle med mindre stereotypa könsroller är en bättre förutsättning och har många fördelar, gör det inte lättare att ändra på ett inpräntat synsätt.

Hirdman, professor, talar om begreppet ”genuskontrakt” som avser att det finns oskrivna regler i samhället om vad som är kvinnligt respektive manligt. Dessa regler är något som ärvt från generation till generation och alltså ett svårt mönster att bryta. Detta synsätt är något som är djupt rotat i oss människor. Vår syn på genus kommer från tidigare generationer och detta beror på samhällets och kulturens påverkan och detta förändras ständigt (Tallberg Broman 2002). Vad vi förväntar oss av människor visar sig i hur vi ser på dem och bemöter dem, detta är fortfarande i många fall vara olika för pojkar och flickor (Hedlin 2006).

Davies menar att samhället utgör inneboende och strukturella egenskaper om vad som är manligt och kvinnligt, detta är inga medfödda egenskaper hos individer. En socialt skapad föreställning och kunskap om vad som är manligt och kvinnligt tar vi som medborgare av samhället till oss. De sociala strukturerna skapas och upprätthålls av oss individer. Synen på

genus och kön är alltså skapade av oss som individer och vi lär oss dessa handlingsmönster och synsätt inom oss då vi präglas av samhällets värderingar. (Locus 1997)

Även media kan påverka vårt synsätt om kön och genus i samhället. Enligt Horneij (1997) framställer media ofta pojkarna som stora, starka och självständiga individer. I såväl filmer, reklamer, böcker och så vidare hamnar flickor ofta i bakgrunden. Flickornas passiva och underordnande roll avspeglas ofta i media dagligen i samhället. Från tidig ålder kan flickor och pojkar möta denna avspeglning i bland annat sagor på förskolan. I sagan är pojken ofta huvudpersonen och flickan har i sin tur fått inta passiva biroller.

I följande metodkapitel beskrivs vårt tillvägagångssätt när vi observerade och intervjuade fyra förskollärare. De val vi gjort för att uppnå vårt syfte beskrivs, likaså etiska principer och kritiska överväganden.

3 Metod

Vi förberedde oss genom att studera olika teoretiska utgångspunkter innan undersökningarna utfördes. Litteratur bearbetades för att få en bättre fördjupning i ämnet. Genom sökningar i olika biblioteksarkiv fick vi tillgång till viss litteratur. Att förbereda sig teoretiskt och praktiskt innan undersökningarna är en fördel då man får reda på mer om vad tidigare utförd forskning säger (Løkken & Søbstad 1995).

Förskolan vi valde ringde vi till för att berätta om vår undersökning och fick deras tillåtelse att komma dit och utföra såväl observationer och intervjuer vid olika tillfällen. Valet blev kvalitativa undersökningar eftersom kvantitativa undersökningar, det vill säga enkäter, inte var av intresse då fokus inte låg på mängden (Løkken & Søbstad 1995). Intervjumetoden var mest relevant för vår undersökning eftersom vi söker svar på frågor kring hur ett fåtal individer tänker kring ett visst ämne (Bjurwill 2001). Även Kvale (1997) menar att en kvalitativ studie inte är generaliserbar, då mängden inte är i fokus, utan ett få tal intervjuer.

Syftet med vår undersökning är att få en inblick i och ökad förståelse för hur förskollärarna agerar gentemot flickor respektive pojkar i konfliktsituationer. Vi har även gjort observationer utifrån lärarnas agerande eftersom vi då kan få ett bredare perspektiv på hur läraren faktiskt agerar i förhållande till hur hon säger sig agera. Vi har valt att observera under en samling samt en idrottsaktivitet eftersom Tallberg Broman (2002) poängterar att genus har större genomslagskraft i de strukturerade aktiviteterna. Efter detta utförde vi fyra individuella intervjuer med fyra av förskollärarna. Intervjuerna var delvis strukturerade med förbestämda frågor då fokus låg på att få fram relevanta svar utifrån de frågor vi valt att ha med. Om vi valt en öppen intervju kunde följderna blivit att vi inte fått med allt vi fann relevant. Samtidigt fanns det en form av öppenhet då vi kunde föra diskussioner kring frågorna och resonera tillsammans med informanterna.

3.1 Urval

Studien ägde rum på en förskola i nordöstra Skåne. Det fanns fyra avdelningar och vi valde att observera och intervjua på två av avdelningarna där barnen är 3-4 år. Valet av avdelningarna gjordes utifrån barnens ålder. På de övriga två avdelningarna var barnen 1-2 år och den tidigare forskningen som vi använt oss av sträcker sig mer mot högre ålder.

På avdelningarna är två av tre i arbetslagen utbildade förskollärare och det är dessa fyra vi valt att intervjua. Eftersom vårt syfte är att ta reda på hur förskollärare agerar i konfliktsituationer utifrån ett genusperspektiv så valde vi att fokusera på förskollärarna eftersom de besitter kompetens inom området (Patel & Davidson 2003) De förskollärarna vi intervjuade höll även i samlingarna.

3.2 Datainsamling observation

Vi valde en delvis öppen observation med viss förklaring kring vad vi ville undersöka. Detta innebär att vi berättade att vi skulle observera barns beteende i vuxenledda situationer det vill säga en samling där en vuxen är ledare. Om vi hade berättat att det var lärarnas agerande som vi observerade så kanske deras handlande hade sett annorlunda ut (Løkken & Søbstad 1995).

Två olika vuxenledda situationer observerades där vi valt att använda oss utav en observation. Detta val gjordes för att få en djupare analys kring ämnet vi valt att undersöka. Anledningen till att valet föll på just observation av samlingen var att idrottsaktiviteten var delvis strukturerad av pedagogen men det fanns inga tydliga bestämmelser kring vad som skulle göras. Barnen fick fritt välja mellan olika utvalda aktiviteter och därmed blev samlingsituationen mer intressant utifrån lärarens agerande gentemot barnen.

Observationen var strukturerad eftersom vi visste vad vi skulle fokusera på i den planerade aktiviteten. Vi inriktade oss på hur läraren bemöter barnen utifrån genus och konfliktsituationer. Relationer och samspel mellan pedagogerna och barnen var vår utgångspunkt. Detta innebär att vi gjort kvalitativa observationer (Løkken & Søbstad 1995).

Vi valde att använda oss av löpande protokoll då vi observerade eftersom detta beskriver handlingen episod för episod under då det utspelar sig. Papper och penna var vår rekvisita. Detta ansåg vi vara mest lämpligt för vår undersökning då vi inte hade nog med tid och utrymme för att kunna skriva loggbok, tidsstudier och inte heller utgå från fältanalys då vi inte skulle vara aktiva (Løkken & Søbstad 1995). Att avgränsa är viktigt eftersom man inte kan få med allt som händer då man observerar och använder sig av ett löpande protokoll (Løkken & Søbstad 1995).

Vår roll under samlingen var att vara passiva och observera avsidet eftersom fokus inte skulle ligga på oss och vi inte skulle vara störmoment. Vi ville inte heller påverka barnen eller lärarens sätt att hantera de olika situationerna som uppstod (Patel & Davidsson 2003).

Under observationen antecknade vi och sedan satte vi oss direkt efter samlingen och diskuterade våra olika anteckningar. Løkken & Søbstad (1995) poängterar vikten av detta för att inte glömma och missa viktiga detaljer.

3.3 Datainsamling intervju

Intervjuer valdes eftersom ett bredare djup kan nås. För att få en inblick i människans inre är intervjuer en nödvändig metod. Här kan man få reda på svar som även berör såväl här och nu som framtid och dåtid (Løkken & Søbstad 1995). Platsen där intervjuerna utfördes var avsides och förskollärarna intervjuades individuellt. Anonymitet förklarades samt att användningen av informationen enbart skulle användas till uppsatsens syfte.

Kvalitativ intervju valdes eftersom förskollärarnas inställning och agerande var i fokus. Att inleda intervjun med lättare frågor som rör fakta och erfarenheter kan skapa en tryggare situation än om man börjar ställa svårare och mer känsliga frågor som kan handla om värderingar och attityder (Løkken & Søbstad 1995). Intervjufrågorna var standardiserade vilket innebär att förutbestämda frågor fanns, men ordningsföljden ändrades beroende på samtalets utveckling. (Løkken & Søbstad 1995)

Vår roll var att aktivt lyssna, vara medskapare i ett samtal och ställa utbyggnadsfrågor för att få reda på vidare detaljer. Även att skapa tillit och trygghet (Patel & Davidson 2003). Genom att då och då sammanfatta vad intervjupersonen har sagt visar man intresse för svaren och får bekräftelse på att personens svar uppfattats rätt (Løkken & Søbstad 1995).

Telefonintervju valdes bort eftersom man då går miste om kroppsspråk och dialogen ansikte mot ansikte. I forskningssammanhang menar Løkken och Søbstad (1995) att telefonintervjuer är ett sämre alternativ som metod.

Bandspelare användes för att kunna föra en god dialog och vara närvarande i samtalet hela tiden. Att slippa skriva och titta bort under intervjun och i stället kunna föra en diskussion tillsammans bidrar till att fokus hamnar på intervjupersonen och samtalet (Patel & Davidson 2003). Användningen av bandspelare är nödvändig eftersom man då kan fånga svaren så fullständiga och sakliga som möjligt och det blir enklare att avläsa resultaten av intervjuerna i efterarbetet (Løkken & Søbstad 1995).

3.4 Dataanalys

Valet av bearbetningsmetod blev kvalitativ för observationen samt intervjuerna. Under observationen fördes anteckningar som sedan sammanställdes till en löpande text. Detta för läsaren ska få en förståelse och ett sammanhang. Ljudinspelningarna från intervjuerna transkriberades och skrevs ner ord för ord för att kunna hitta relevanta nyckelbegrepp till resultatdelen. Tolkning innebär analys och handlar om hur man ska förstå och uppfatta vad man skrivit ner eller spelar in. Att sammansätta delar till en helhet och kunna titta närmre och få ut vad som är väsentligt är viktiga delar i analysprocessen (Løkken & Søbstad 1995).

Patel & Davidson (2003) poängterar vikten av att bearbetning av materialet bör göras så fort som möjligt då det är färskt i minnet. För att kunna följa en röd tråd och göra texten tillgänglig för läsaren har vi valt att dela upp observation och intervjuresultat var för sig. I intervju delen valde vi relevanta tema och citat. För många utskrivna citat och kommentarer kan göra att texten inte blir lika intressant och lättläst (Patel & Davidson 2003). Vi har försökt att beakta detta i resultat delen.

3.5 Etiska principer

Vi började med att ringa till rektorn på förskolan för att få tillåtelse att göra undersökningen. Efter samtal med henne tog vi kontakt med de aktuella förskollärarna som vi ville observera och intervjua. Syftet och hur undersökningen skulle genomföras förklarades då för personalen samt att informationen enbart skulle användas i vår uppsats. Deras medverkan var frivillig och anonym. Information lämnades ut på förhand om hur vi skulle gå till väga med undersökningen, detta eftersom undersökningsdeltagarna var aktiva och studerades samt intervjuades. Vetenskapsrådet (2001) menar att dessa punkter är viktiga aspekter att ta använda sig av.

3.6 Kritiska övervägande

Då vi analyserat observationerna kom vi fram till att endast en blev relevant att ha med i vår uppsats. Vi valde därför bort en av observationerna. I efterhand kan detta kännas fel eftersom vi lagt ner tid ute på fältet då vi gjort våra observationer. Dock anser vi att man i förväg aldrig kan veta hur situationer utspelar sig men vi finner det synd att bara en av observationerna kunde användas.

Valet av en kvalitativ metod angående intervjuerna anser vi var relevant för vår undersökning. Att bandspelare användes ser vi enbart som något positivt och nödvändigt då man i efterhand ska tolka resultatet. Fyra pedagoger intervjuades och det kunde ha blivit fler om vi bara fokuserat på intervjuerna och inte på observationerna.

Efter vi läst litteratur och gjort undersökningen har vi kommit fram till att vi till större del utgår från förskollärarnas intervjusvar eftersom några större konflikter inte uppstod under våra observationer.

4 Resultat

I följande kapitel behandlas datainsamlingen av observationen och intervjuerna.

4.1 Sammanställning av observationsstudien

Som tidigare nämnt utfördes två observationer och en valdes ut för analys. Den övriga observationerna valdes bort eftersom relevansen kring vårt syfte inte kom fram i samma omfattning som följande observation lyfter fram. Observationen vi valt att analysera djupare var en lärarstyrd samling med barnen.

Nedan följer vår sammanställning av en observation där vi får följa en förskollärares agerande mot barn i en vuxenledd samlingssituation. Vi har valt att presentera observationen med så lite ingrepp som möjligt. Syftet har varit att ge en så tydlig och saklig bild av skeendet. Därefter kommer en tolkning av observationen.

Observation: Samling

Vi valde att observera en vuxenledd samling med en förskollärare och ca 12 barn som alla är 3 år gamla. Vi kom dit en halvtimme innan samlingen och umgicks med barn och pedagoger för att all fokus inte skulle ligga på vår närvaro i samlingen. Med i samlingen fanns även vi själva och en praoelev från gymnasiet. Vi satt i bakgrunden och var passiva då vi observerade. Anledningen till att vi var passiva var dels för vår egen skull, att kunna anteckna och observera ostört. Dels ville vi inte påverka barnen eller förskolläraren i samlingen då det var dennes agerande som skulle vara i fokus. Samlingen varade i cirka 20 minuter och under den tiden lekte barnen en lek som heter hunden och benet. Tre av barnen var utmärkande under samlingen och fokus på dem och deras agerande följer nedan. Namnen på barnen är figurerade.

Karl 3 år

Stina 3 år

Magnus 3 år

Barnen kommer in i rummet och sätter sig på dynor i en ring. De sitter placerade varannan flicka varannan pojke. Två pojkar hamnar bredvid varandra och då sätter förskolläraren en flicka mellan pojkarna.

Förskolläraren börjar med att sätta Karl bredvid sig då han inte sitter stilla. Hon tar en teckning från honom och då börjar Karl protestera. Efter det vill han inte vara med längre, han lägger sig på magen med ansiktet bort. De övriga barnen fortsätter sjunga deras samlingslåt. Förskolläraren ignorerar när Karl ligger ner och säger att han inte vill vara med. Sedan sätter sig Karl upp men sitter fortfarande inte stilla och nu stör Karl samlingen genom att prata högt. Då tar förskolläraren honom intill sig och håller fast honom mot sig själv. Pojken säger att han inte vill och förskolläraren upprepar vad han säger lite skämtsamt.

Förskolläraren berättar att de ska leka hunden och benet och frågar om barnen kommer ihåg leken. Karl skäller som en hund och pedagogen bekräftar honom genom att säga att det stämmer. De övriga barnen sitter tyst och stilla på sina platser, fokus är helt på Karl. Förskolläraren frågar Karl om han vill börja vara hund. Magnus reser sig och ställer sig vid väggen. Förskolläraren säger först ingenting sedan påpekar hon med mild ton att vi inte kan leka vidare om inte alla sitter på sina dynor.

Stina sitter och leker med en snuttefilt. Förskolläraren säger direkt till Stina att lägga undan filten med arg och bestämd röst. Stina lägger undan filten. Efter en stund leker Stina med filten igen. Förskolläraren säger med mycket arg stämma att hon aldrig mer vill se den där filten och sen säger hon till Stina att lämna filten till oss. Stina lämnar filten till oss utan protester.

4.1.1 Kommentar

Observationen visar bland annat att Karl förefaller vara den som kräver mest uppmärksamhet då han inte vill sitta stilla och lyssna på pedagogen. Förskolläraren låter Karl fortsätta men efter en stund tar hon tag i honom och sätter honom intill sig. Då Magnus ställer sig upp och

går bort mot väggen säger förskolläraren inte till honom specifikt utan säger i stället till gruppen att om de inte sitter stilla och lyssna så kan de inte leka vidare.

När Stina sitter och leker med sin filt säger förskolläraren åt henne med det samma och med ett grövre tonfall, att hon genast ska lägga ifrån sig filten. Då Stina efter en stund återigen tar fram filten blir pedagogen arg och ryter åt Stina att hon aldrig mer vill se filten. Vår tolkning av detta kan vara att förskolläraren från början har en högre toleransnivå gentemot pojkarna i gruppen då hon först ignorerar dem och väntar ett tag med tillsägelse. Stina blir tillsagd med det samma och även tonfallet och ordvalen skiljer sig mellan flickans och pojkarnas tillsägelser.

4.2 Resultat intervjustudien

Sammanställningarna av intervjuerna kommer vi här att redovisa i form av olika teman som kategoriseras baserat på informanternas svar. Teman vi funnit är sätt att se på genus och synen på konflikter. Vi har valt att presentera resultatet utifrån dessa två huvudteman. Ur dessa teman har vi tagit ut olika gemensamma nyckelbegrepp som beskrivs med citat. Valet av nyckelbegreppen uppkom utifrån en spridning av informanternas utsagor.

Fyra förskollärare har intervjuats och kommer att benämnas som pedagog 1, 2, 3 och 4. Varje kategori inleds med en kort presentation av kommande innehåll. Detta för att läsaren ska kunna följa en genomgående röd tråd. Efter varje behandlat tema följer våra kommentarer av resultatet.

4.3 Sätt att se på genus

Nedan presenteras vilka olika innebörder förskollärarna ger begreppet genus.

4.3.1. Olika förväntningar på pojkar och flickor

De fyra informanterna hade varierande synsätt på vad de förväntar sig av pojkar respektive flickor.

- Man förväntar sig inte olika saker av dem. Man arbetar för att behandla pojkar och flickor lika. (Pedagog 1)
- Jag tycker man kan ställa samma krav på pojkar och flickor. (Pedagog 2)
- Jag tror att alla ser det som att flickor ska nog klara sig mer själva än vad pojkar ska (Pedagog 3).
- Jag tror att vi själva omedvetet, förväntar oss mer att flickor ska klara mer saker själva. (Pedagog 4)

Här ovan ser vi att två av förskollärarna förväntar sig samma sak och samma krav på både flickor och pojkar. Vidare anser de två övriga att man omedvetet förväntar sig att flickor ska klara mer själva.

4.3.2 Medvetenhet och omedvetenhet

Förskollärarna menar vidare att det är viktigt att man är medveten om sitt eget handlande och rannsakar sig själv genom diskussioner i arbetslaget.

- Det kan vara så att det man har med sig i ryggsäcken kommer fram utan att man tänker på det, ibland, omedvetet. Vi är väldigt medvetna och vi har pratat mycket om det. (Pedagog 1)
- Jag tänker mycket på det omedvetna. Kanske säger jag olika saker till flickor och pojkar, men jag är medveten om det och ibland får man bita sig i tungan. (Pedagog 2)

- Jag tror att vi bemöter flickor och pojkar olika, omedvetet. Men vi har börjat prata om det mer på sista tiden. Vi har börjat titta på oss själva, hur vi gör. Vi håller koll på varandra och diskuterar. (Pedagog 3)

Förskollärarna är överens om att de ibland kan agera omedvetet. Genom att föra diskussioner kolleger emellan blir de medvetna om hur de agerar.

4.3.3 Olika tonfall och andra ord

Gemensamt för förskollärarna är att de är medvetna om att de säger olika saker till flickor och pojkar.

- Vi har pratat mycket om olika tonfall. Det är t ex lätt att säga att en tjej har en fin klänning. Man säger ofta till flickor att de är söta och gullig och pojkarna är tuffa. (Pedagog 1)
- Det är säkert lätt att ha ett annat tonfall till små söta flickor, det hör man ofta. Det är skillnad när de lämnas på morgonen. Många av de små flickorna får mycket pussar och kramar, det är mer omsorgsfullt. Med pojkarna är det tuffare takter. (Pedagog 2.)
- Vi säger likadant till alla, i samma tonfall. Men och andra sidan använder man kanske olika tonfall någon gång. (Pedagog 3)

Att tonfall och ordval kan vara annorlunda mot flickor och pojkar är något som förskollärarna är överens om. De poängterar skillnaderna mellan små söta flickor och tuffa pojkar.

4.3.4 Mer individer än kön

Förskollärarna har liknande inställning om att det är det enskilda barnet och inte dess kön man utgår ifrån.

- Vi bemöter dem för hur de är, deras personligheter. Könet spelar ingen roll. (Pedagog 1)
- Man ska inte tänka på att det är en pojke eller en flicka. Man ska fånga alla. Man bygger upp en relation till barnen och vet hur de beter sig, individuellt och inte efter kön. (Pedagog 4)

Att kunna fånga alla barn och se dem utifrån personlighet och behov är förskollärarnas gemensamma synsätt.

4.3.5 Samma möjligheter

Att barn ska kunna ha samma möjligheter och förutsättningar oavsett kön är något förskollärarna arbetar för.

- En av våra killar ville vara lucia. Javisst kan du det sa vi. Alla ska ha samma möjligheter. (Pedagog 1)
- Vi erbjuder samma möjligheter. Nu ser man att det är extra viktigt eftersom vi har fyra pojkar och fjorton flickor. Det får inte bli någon flickgrupp med rosa och så. (Pedagog 2)
- Vi köpte en riddarborg som är rätt pojktigt. Även flickorna har lekt med borgen, men de uppmärksammade att det inte fanns någon prinsessa. Vi ska köpa in kung, drottning och prinsessa så det blir mer inbjudande för tjejerna. (Pedagog 4)

Här tar förskollärarna upp olika exempel för hur de arbetar för att barnen ska ha samma möjligheter och förutsättningar. Pojkar som vill vara lucia får vara det. I en av barngrupperna är de ett fåtal pojkar, då är det extra viktigt att det inte skapas någon flickgrupp med rosa och dockor.

4.3.6 Kommentar

Två av informanterna anser att de kan förvänta och kräva samma saker av både flickor och pojkar. De två övriga tror dock att man omedvetet förväntar sig att flickor ska vara mer självständiga och ska klara mer än pojkar. Vidare tycker samtliga förskollärare att det är viktigt att man samtalar i arbetslaget för att bli medveten hur man agerar mot flickor respektive pojkar i diverse situationer.

Det händer att förskollärarna använder olika tonfall och ordval beroende på barnens kön, men de arbetar för att motverka detta. Relationen till barnet och dess personlighet väger högre än vilket kön barnet har. Informanterna menar att alla barn ska ges samma möjligheter och traditionella könsmonster arbetar dem mot.

4.4 Syn på konflikter

Förskollärarnas sätt att se på konflikter kommer presenteras här nedan.

4.4.1 Nödvändiga konflikter

Samtliga förskollärare har en positiv inställning till konflikter.

- Barnen lär sig jätte mycket av konflikter. Det blir ju konflikter, det är oundvikligt. De lär sig mycket, det sociala samspelet. Hur man ska vara mot varandra. (Pedagog 1)
- Det finns många typer av konflikter. Det kan komma något gott ur dem. (Pedagog 2)
- Det är bra, de måste lära sig hantera dem själva. (Pedagog 3)

Konflikter är oundvikliga men förskollärarna ser inte detta som något negativt då barnen lär sig bland annat socialt samspel och hur man ska vara mot varandra genom konflikter.

4.4.2 Ingen större skillnad i barns agerande i konflikter

Då vi undersökte hur förskollärarna såg på barns agerande i konflikter, skiljde sig inte deras synsätt något nämnvärt.

- Det är ingen större skillnad på flickor och pojkars agerande i vår grupp. Men pojkarna ska vara lite tuffare. Vi har en stor pojke som är tålig och tuff men det är svårt att säga om han är det för att han är pojke eller om det har med hans personlighet att göra. (Pedagog 1)
- I vår barngrupp ser man inte någon större skillnad. Men annars kan man se att pojkar agerar hela annorlunda. De agerar mer handgripligt och försöker lösa det själva. Flickorna kommer mer och sladdrar och söker tröst. (Pedagog 2)
- Det är i samma utvecklingsfas och de kan slåss lika bra. Både flickor och pojkar kan vara utåtagerande, men också lika gärna komma till oss och vara ledsna. (Pedagog 3)
- Just nu märker jag ingen skillnad här. Men jag har upplevt att flickor kan vara små poliser och skvallrar mer. Pojkar hörs och syns mer än flickor. (Pedagog 4)

I barnens agerande i konflikter syntes ingen märkbar skillnad på förskolan. Pojkar och flickor kan slåss lika bra men kan lika väl söka tröst hos personalen. Dock tog förskollärarna upp händelser från tidigare arbetsplatser där det förekom att flickor skvallrar mer och pojkar hörs mer. Även att pojkar agerar mer handgripligt och väljer att lösa konflikterna själva.

4.4.3 Har ett öga med

Hur förskollärarna agerar i konflikter är viktigt för barns enskilda utveckling. Att låta barnen själva få försöka att lösa konflikter strävar pedagogerna efter.

- Vi försöker att inte gå in, sen beror det på vad det är. Vi står en bit ifrån och låtsas som vi inte ser för att barnen ska kunna reda ut det själva. I möjligaste mån är det bra om

de kan lösa konflikterna själva. Om det inte fungerar får vi komma in och vägleda. (Pedagog 1)

- Det beror på vad det är för konflikt. Vissa kan de lösa själva, men jag har ett öga med. När det är för allvarligt får jag dela på dem. Man lär sig vilka som spelar, vissa tjejer är väldigt överdrivna. Om det är någon som inte brukar vara ledsn och den då är ledsn så vet man att det verkligen är någonting. (Pedagog 3)

Att låta barn lösa konflikter själva och fungera som vägledare anser förskollärarna är viktigt. De har alltid ett öga med om de skulle behöva ingripa i konflikten då de ser att barnen inte kan lösa den själva.

4.4.4 Vi sjunger och dramatiserar

Ett sätt att hantera konflikter, enligt förskollärarna, är att använda sig av dramatisering och sånger.

- Vi har pratat mycket om det här med kompisar och hur man beter sig som kompis. Även i samlingen sjunger vi en sång om att vara kompisar. (Pedagog 1)
- Ofta har vi gjort så att vi som personal har dramatiserat en händelse. Vi låter barnen reda ut det och tänka efter hur man ska bete sig. Detta har gjort mycket och vi har jobbat en hel del med detta. (Pedagog 2)

Då förskollärarna dramatiserar en händelse som inträffat får barnen vara med och reflektera över hur man beter sig mot sina kamrater. De använder sig även av en samlingssång som handlar om hur man ska vara som kompis.

4.4.5 Inte det enskilda barnets fel

Att få barnen att försöka prata med varandra i stället för att skvallra till personal är något förskollärarna eftersträvar.

- Vi pratar med jämna mellanrum, även då det inte är konflikter, hur man ska vara mot varandra och alla får göra sig hörda. Det tror jag är viktigt. (Pedagog 1)
- Vi har börjat med att de ska prata med varandra och inte bara komma och skvallra till oss. De får säga hur de känner, prata med varandra och förklara. (Pedagog 3)
- En konflikt som är återkommande är att det alltid är rörigt när vi ska gå ut, påklädningssituationen. Vi får ändra på verksamheten, det är inte det enskilda barnet som gör fel. Inte bara tänka vad jobbigt det barnet är utan att det är vi som pedagoger som måste ändra på oss, vi pratar mycket om detta i arbetslaget. Varför händer det konflikter och vad de bakomliggande faktorerna är. (Pedagog 4)

Att ta upp och diskutera med barnen om konflikter, även då det inte inträffat något, ser en av förskollärarna som något väsentligt. En annan menar att det alltid finns en bakomliggande faktor till varför konflikter uppstår. Detta måste diskuteras i arbetslaget för att finna lösningar. Hon menar vidare att det inte är det enskilda barnet som gör fel i återkommande konflikter utan det är verksamheten som måste ändras och tänkas över.

4.4.4 Syndabockar

Det händer att barn som ofta hamnar i konflikter ofta får skulden. Som förskollärare är det viktigt att man är opartisk och neutral i konfliktsituationer.

- Man måste vara uppmärksam för syndabockar. Pojkarna tar mer plats och hävdar sig mer, detta leder till att de ofta får skuld. (Pedagog 2)
- Vi skyller inte på en, men visst ser man att det blir mer konflikter vissa dagar när vissa barn är här, detta gäller både pojkar och flickor. (Pedagog 3)

- Man får inte ta någons parti utan man måste vara neutral fast det är svårt att vara det. Ofta vet man inte bakgrunden till vad som hänt och det är lätt att den som brukar vara skyldig får skulden. Detta är jätte farligt och svårt att komma ur. (Pedagog 1)

Att man inte vet bakgrunden till vad som hänt i en konflikt kan leda till att syndabockar utses. Detta anser en av förskollärarna vara farligt och svårt att komma ur. Det poängteras även att pojkar hävdar sig mer, detta kan leda till att de får skulden och syndabockar utses. En annan informant menar att hon ser mer konflikter vissa dagar då vissa barn är på förskolan.

4.4.5 Toleransnivå

Olika toleransnivåer beroende på barnens kön och situationen i sig förekommer.

- På samlingarna tolererar vi varken att flickor eller pojkar springer omkring. Vi tar dem direkt, annars får vi aldrig ner dem. På morgonen har man högre toleransnivå än på eftermiddagen. Man säger nog till på ett annat sätt, beror på hur vi mår och hur aktiva barnen har varit under dagen. Man orkar inte hur länge som helst, man försöker vara pedagogisk och duktig, men säger nog ifrån på ett annat sätt i slutet av dagen. (Pedagog 3)

- Pojkar hörs och syns mer och flickorna är lättare att dämpa. Vi försöker prata om och bli medvetna om att vi faktiskt har olika toleransnivåer för flickor och pojkar. Att låta flickorna få höras mer och inte dämpa dem direkt. Man gör det omedvetet fast man inte tror det. (Pedagog 4)

Att de har olika toleransnivå för pojkar och flickor tas upp av en förskollärare. Hon menar att de försöker prata om att ha samma toleransnivå för båda könen men att det fortfarande händer att det inte blir så. Att få fram flickorna och låta dem höras lika mycket som pojkarna vill hon eftersträva. En annan förskollärare menar att hon har samma toleransnivå då hon inte låter någon störa samlingarna.

4.4.6 Kommentar

Samtliga informanter ser konflikter som något positivt och nödvändigt. Barnen lär sig socialt samspel då de övar på att lösa konflikter på egen hand. Angående barns beteende i konflikter ser inte pedagogerna något någon större skillnad hur pojkar och flickor agerar. Dock har de tidigare sätt att pojkar är mer utåtagerande och hörs mer medan flickor söker tröst och skvallrar mer till pedagogerna.

I första hand förefaller förskollärarna låta barnen själva lösa konflikter. De har dock alltid ett öga med och ingriper om de ser att barnen inte kan lösa konflikterna själva. Två av pedagogerna berättade att de vid ett par tillfälle dramatiserat olika konfliktsituationer för att barnen konkret ska se hur man beter sig som kompis. Vidare poängterar de att de diskuterar tillsammans med barnen hur man beter sig mot varandra, det är viktigt att alla barnen får komma till tals. En informant påpekar att felet inte ligger hos barnen utan det är verksamheten man måste förändra då det är återkommande konflikter som uppkommer. Samma informant menar vidare att det är viktigt att se de bakomliggande faktorerna till varför en konflikt uppstår.

Att kunna höra alla parter och vara neutral när en konflikt inträffar är viktigt eftersom det kan vara lätt att lägga skulden på barnet eller barnen som brukar hamna i konflikter. Detta kan leda till att barnen känner sig kränkta då de blir utsedda som syndabockar.

Då det gäller toleransnivån tror en av pedagogerna att hon har högre toleransnivå för pojkarna. Hon menar att flickor dämpas snabbare, men detta är något hon försöker undvika. De samtalar i arbetslaget om olika toleransnivåer för pojkar och flickor. En annan av informanterna menar att tidpunkten och barnets agerande under dagen påverkar toleransnivån mer än vad barnet kön gör. Då vi först inte frågat förskolläraren om hon var medveten om hur hon agerade gentemot flickan och pojkarna i samingen, frågade vi förskolläraren vid ett senare tillfälle för att höra hur hon tänkte. Förskolläraren menade att hon, som tidigare nämnt, försöker bemöta flickor och pojkar som individer och inte beroende på vilket de har. Förskolläraren menade vidare att hon vid just detta tillfälle inte minns hur hon agerat.

5. Diskussion

I vår avslutande diskussionsdel kommer vi att gå tillbaka till vårt syfte med undersökningen och relatera detta till vår undersökning och den litteratur vi bearbetat. Vad vi kommit fram till kommer vi att diskutera i denna del av uppsatsen.

Vår studie har gett oss intressanta aspekter som kan relateras till den litteratur vi tagit del av. Syftet med uppsatsen var att få en inblick i och en ökad förståelse för hur förskollärare agerar gentemot flickor respektive pojkar i konfliktsituationer. Genom observationer och intervjuer har vi undersökt hur förskollärare förhåller sig till detta, hur de agerar i förhållande till hur de säger sig agera.

Två observationer utfördes vid två olika tillfällen. Vi valde att ha med en av observationerna i vårt arbete då denna visade ett tydligt exempel på hur den ena förskolläraren agerade gentemot pojkar och flickor i den vuxenledda samlingen. Under intervjun sa hon sig sedan agera på samma sätt mot pojkar och flickor men observationen visade på motsatsen. Detta tolkar vi som att förskolläraren i fråga inte är medveten om att hon agerar annorlunda beroende om hon talar med en flicka eller pojke.

Under observationen såg vi att förskolläraren hade högre toleransnivå för Karl än Stina. Detta då hon genast, med grov röst, sa till Stina att lägga undan filten. Karl och andra sidan fick inte samma direkta tillsägning, samt inte i samma grova tonfall och ordval. Det var Karl som krävde mest uppmärksamhet under samlingen men förskolläraren lät honom ta plats.

Enligt Tallberg Broman (2002) är det ofta så att pojkarna tar mer plats under vuxenledda aktiviteter medan flickorna hamnar lite i bakgrunden. Toleransnivån är enligt Horneij (1997) högre för pojkar än flickor då man förväntar sig att pojkar är mer stökiga. I detta fall hade förskolläraren lägre toleransnivå för Stina då hon blev tillsagd direkt medan Karl inte fick negativ uppmärksamhet i samma grad för sitt agerande. Detta styrker då Horneijs (1997) teori kring högre toleransnivå för pojkar. Följande kommentarer uppkom vid intervjuerna.

”Vi säger till alla likadant i samma tonfall”.

”På samlingarna tolererar vi varken att flickor eller pojkar springer omkring. Vi tar dem direkt, annars får vi aldrig ner dem”.

Mot bakgrund av dessa kommentarer tolkar vi det som att förskollärarna inte alltid är medvetna om hur de agerar, samt hur olika agerandet kan te sig mellan pojkar och flickor. Intressant här är att lärarna menar att de arbetar för att bli medvetna om hur de agerar och bemöter pojkar respektive flickor men de erkänner att det inte alltid är enkelt. Slutsatsen här är att lärarna kan vara både medvetna och omedvetna i sitt agerande som vi sett utifrån såväl observationer som intervjuer.

Svaleryd (2002) menar att man ofta använder mjukare tonfall till flickor. Under observationen såg vi hur förskolläraren snarare använde ett grövre tonfall mot Stina. I intervjusvaren får vi reda på att förskolläraren tror sig använda samma tonfall men att hon ibland kan göra skillnad vilket talar emot Svaleryds (2002) tes kring mjukare tonfall gentemot flickor. Detta tolkar vi som att Svaleryds (2002) tes är en generell slutsats men att vi här ser att undantag finns i praktiken.

Under samlingen satt Karl inte stilla och krävde mer av förskollärarens uppmärksamhet än de andra barnen. Förskolläraren sa att de skulle leka hunden och benet och lät Karl få börja vara hund. Vi tror att förskolläraren gjorde detta val för att få kontroll över Karl så att han lugnade ner sig. Tallberg Broman (2002) menar att lärare ofta ger pojkar mer uppmärksamhet när de börjar stöka så att de inte tappar intresset.

Månsson (2000) poängterar att förskollärare tror sig behandla pojkar och flickor på samma sätt men att skillnader i agerande mot de olika könen ändå är vanligt. Genom denna observation har vi sett att detta stämmer delvis men samtidigt är lärarna medvetna om att de inte alltid behandlar flickor och pojkar på samma sätt. I viss mån tror de sig göra det, eller arbeta för det, men medvetenheten om diverse felande finns hos lärarna.

Vidare kommer vi att ta upp förskollärarnas intervjusvar och koppla dessa till forskningsbakgrunden. Tallberg Broman (2002) menar att förskollärare förväntar sig olika saker av flickor respektive pojkar. I intervjusvaren får vi reda på att två förskollärare förväntar sig och kan ställa samma krav på båda könen. De övriga två förskollärarna tror att de kan kräva mer av flickorna som till exempel att de ska klara sig mer själva.

Förskolan ska enligt läroplanen (1998) motverka traditionella könsmonster och könsroller. Även allas lika värde betonas. Att erbjuda samma möjligheter oavsett kön

poängteras av förskollärarna i intervjuerna. De nämner även att det är barnets personlighet man tillgodoser och inte dess kön. Följande svar har vi urskiljt från några av informanterna.

”En av våra killar ville vara lucia. Javisst kan du det sa vi. Alla ska ha samma möjligheter”

”Vi bemöter dem för hur de är, deras personligheter. Könet spelar ingen roll”

”Man ska inte tänka på att det är en pojke eller en flicka. Man ska fånga alla. Man bygger upp en relation till barnen och vet hur de beter sig, individuellt och inte efter kön”.

Detta visar på att lärarna har inställningen att barnens kön inte ska spela någon roll, de ska behandlas lika som även läroplanerna poängterar. I teorin kan detta tyckas enkelt men baserat på observationen så har vi sett att så inte är fallet. Även om läraren säger sig tycka och tänka på ett sätt betyder inte det att hennes agerande blir liknande i praktiken.

När det uppstår en konflikt på förskolan väljer förskollärarna att iaktta situationen först för att se om barnen kan lösa det själva. Man strävar efter att barnen ska kunna klara av att lösa konflikter på egen hand. Om det visar sig att det inte går så agerar förskollärarna som vägledare för att hjälpa barnen att lösa konflikten. Rithander (1991) menar att man ofta går in i konfliktsituationen för tidigt och löser den åt barnen. Detta försöker personalen på förskolan att undvika och vi tolkar detta som att de ser konflikter som en lärandesituation. Vi ska eftersträva att uppmuntra barnen till att lösa konflikter själva. Ändå menar Graf m.fl. (1991) att man kan glömma bort att ge barnen den tid och uppmuntran som krävs för att på egen hand kunna lösa konflikter. Vi anser att detta är en viktig aspekt för barnens lärande kring och om hur de ska kunna hantera konflikter. Att inte ge tillräckligt med tid och uppmuntran kan resultera i att barnen hämmas och inte lär sig hur de ska göra.

Att se konflikter som en lärandesituation eftersträvas av förskollärarna. Att bearbeta konflikter genom att dramatisera händelsen får barnen en chans att tänka själva kring situationen och diskutera om hur man beter sig som kompisar. Händelsen blir då konkret för barnen och de kan ta till sig olika perspektiv och lösningar genom att samtala om vad som hänt. En av informanterna menar att det är viktigt att dramatisera och samtala om konflikter även då det inte inträffat. Att med jämna mellanrum och på ett lustfyllt sätt arbeta med konfliktlösning ser vi som något värdefullt för barnens lärande. En trygg miljö är en förutsättning för att barnen ska kunna ta till sig av kunskaper och kunna bemöta andra barn med empati och respekt (Svaleryd 2002).

Konflikter är en del av livet och barn måste själva lära sig hantera dessa (Wahlström 1996). Att träna på att själva klara av att lösa konflikter är även något som står skrivet i läroplanen för förskolan (1998). Fischer (1984) menar att en del kan se konflikter som något oroväckande då man tappar kontrollen över situationen. Ett annat sätt att se på konfliktsituationer kan vara att de uppfattas som små och obetydliga och inte som något lärrikt (Wahlström 1996). I konfliktsituationer är informanterna överens om att konflikter ses som något positivt då barnen lär sig bland annat det sociala samspelet.

När det gäller barns beteende i konflikter utifrån ett genusperspektiv skiljer sig informanternas svar mot litteraturen vilket vi finner intressant. Enligt Wahlström (1996) agerar flickor mer inåtvänt i konfliktsituationer. Rithander (1991) anser vidare att de ofta söker sig till vuxna då de hamnat i konflikt. Flickor blir oftare mer ledsna och upprörda än pojkar. Pojkar och andra sidan agerar mer utåt och vänder sig snarare till personen de hamnat i konflikt med. En anledning till detta kan vara, enligt Kärrbys forskning, att pojkar ofta leker mer avskilt och därmed får lösa konflikter på egen hand då pedagogerna inte är närvarande (Månsson 2000).

Förskollärarna menar att de inte ser någon större skillnad i barns agerande i konflikter i den nuvarande barngruppen. Oavsett om det är pojkar eller flickor som hamnar i konflikter så beter de sig på liknande sätt. En av informanterna menar att såväl pojkar som flickor kan slåss lika bra samt blir lika ledsna. Dock får vi reda på att de tidigare i sitt arbete har upplevt vissa skillnader. Pojkar har då agerat mer handgripligt och löst konflikter själva i större utsträckning. Vidare har påträffats att flickor mer skvallrar för personalen och kommer till dem för att söka tröst. Här ser vi likheter med litteraturen och dennes sätt att beskriva skillnader mellan könen. Det viktigaste anser vi vara att man ser till individen och att alla agerar olika och behöver olika stöd i dessa situationer oavsett kön. Ett barn är i första hand ett barn med olika behov, förutsättningar och erfarenheter.

Det är inte ovanligt att barn som brukar hamna i konflikter automatiskt får skulden. Denna syndabocksmetod är farlig och måste undvikas. Barn som stämplas som syndabockar kan känna sig kränkta och utpekade (Brännlund 1991). I intervju svaren kan vi se att pedagogerna är medvetna om att barn som tar mer plats ofta får skulden i konfliktsituationer. Den som brukar vara skyldig kan lätt bli anklagad om man inte vet bakgrunden till händelsen. En annan informant menar att man ser mer konflikter då vissa barn är på förskolan.

Att motverka att syndabocker utses och i stället försöka ta reda på bakgrunden till vad som hänt är vårt ansvar som pedagoger. Som förskollärare måste man vara medveten om sitt agerande och komma bort från för givet tagande föreställningar då detta kan vara en nackdel för barnen (Svaleryd 2002).

Under arbetets gång har ett centralt begrepp varit medvetenhet om sitt eget agerande. I vissa situationer vet pedagogerna med sig att de agerat omedvetet. Genom att samtala i arbetslaget gör de omedvetenheten synlig. Att reflektera över sitt agerande i diverse situationer är viktigt för såväl ens egen utveckling som för barnens. Pedagogernas arbetsätt är beroende av deras synsätt och förhållningssätt och utifrån dessa formas verksamheten. En förskollärare poängterade vikten av att ändra på verksamheten om något är fel och inte ändra på barnet. Felet ligger alltid i verksamheten och man får medvetet arbeta för att ta reda på bakomliggande orsaker till varför den ser ut som den gör. Att skuldbelägga barnen för att verksamheten inte fungerar ser såväl informanten som vi som något otänkbart. Att diskutera i arbetslaget och reflektera över verksamheten och lärarrollen är en avgörande aspekt för att det ska fungera och att lärandemiljön ska kunna utvecklas.

Lärare har ett etiskt ansvar i sitt sätt att bemöta barn (Colnerud & Granström 2002). I samhället genusifieras vad som är kvinnligt och manligt utifrån bland annat yrken och leksaker (Hedlin 2006). Hirdman menar att synen på genus ärvs från tidigare generationer, även förskolan som är en del av samhället påverkas av detta (Tallberg Broman 2002). De sociala strukturerna som talar om vad som anses vara kvinnligt och manligt uppehålls, enligt Davies, av oss som individer. Det är inget medfött utan är snarare omgivningen som skapar synen på genus. Samhällets värderingar påverkar oss människor och vi lär oss tidigt handlingsmönster och synsätt som råder i vår omgivning (Locus 1997). Att komma bort från tankesättet och uppfattningarna om vad som är kvinnligt och manligt är inte alltid lätt men som pedagog är det viktigt att vara beredd att ändra på sig själv (Rithander 1991). Att alltid sätta barnet som individ i fokus är viktigare än att se till såväl kön som genus. Att bemöta alla barn utifrån intresse, behov och förutsättningar är en av pedagogens viktigaste uppgifter.

5.1 Vidare forskning

Förslag på vidare forskning anser vi vara att göra undersökningarna mer omfattande till exempel på fler förskolor och med fler förskollärare samt med barn i olika åldrar för ett bredare perspektiv.

6. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att få en inblick i och en ökad förståelse för hur förskollärare agerar gentemot flickor respektive pojkar i konfliktsituationer. Även hur förskollärare ser på konflikter och genus. Vår undersökning på förskolan visar på att föreställningar om att pojkar uppfattas som mer bråkiga och flickor som mer tystlåtna inte alltid stämmer överens. I forskningsbakgrunden tog vi del av olika teorier som syftade på att dessa mönster kan ses som något generellt. Även teorier om lärares agerande och syn på genus och konflikter har behandlats.

Metoder vi använde var observationer och intervjuer med fyra förskollärare. I slutändan valde vi att fokusera på intervjusvaren samt en observation eftersom den andra observationen inte gav några relevanta resultat för vår undersökning.

Intervjusvaren pekade på att förskollärarna såg barnen som individer och inte utifrån kön. Såväl flickor som pojkar liknade varandra i sitt agerande i konflikter. Läroplanen för förskola (1998) poängterar vikten av att se till individens förutsättningar och behov. Att behandla alla lika oavsett kön och motverka traditionella könsmonster är något vi ska sträva efter.

Sammansättningen av barngruppen samt barnens ålder tror vi spelar roll inom genus och konfliktämnen som vi tagit upp i denna uppsats. Förskollärarnas synsätt och medvetenhet anser vi vara en bidragande faktor till hur de agerar och arbetar med dessa ämnen.

Avslutningsvis har vi kommit fram till att förskollärarna medvetet arbetar med att försöka behandla alla barn lika oavsett kön även om det inte alltid blir så i praktiken. De menar att barnen är olika individer och de försöker arbeta utifrån detta synsätt snarare än att se dem som flickor och pojkar. Genom att samtala med varandra i arbetslaget synliggör förskollärarna sina eventuella brister och diskuterar fram lösningar tillsammans. Hur de såg på genus skiljde sig lite mellan svaren och likaså hur de agerar i konfliktsituationer men överlag verkade förskollärarna ändå ha ett gemensamt synsätt. Återkommande svar var att förskollärarna samtalade och reflekterade över sin egen lärarroll vilken är viktigt för den fortsatta utvecklingen.

7. Referenslista

- Bjurwill, C. (2001): *A, B, C och D – vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
ISBN: 91-44-01574-7
- Brännlund, L. (1991): *Konflikthantering*. Bokförlaget Natur och Kultur.
ISBN: 91-27-02863-1
- Colnerud, G. & Granström, K. (2007): *Respekt för läraryrket – om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm: HLS förlag.
ISBN: 91-7656-529-7
- Davies, B. (1997): ”Tidskrift för barn och ungdomsvetenskap – tema genus”. *Locus* 3/1997 s. 17-31.
- Graf, J, Helmadotter, A-M & Ruben, S. (1991): *Visst är det skillnad!* Almqvist & Wiksell Förlag AB.
ISBN: 91-21-59341
- Hedlin, M. (2006): *Jämställdhet*. Stockholm: Liber AB.
ISBN: 91-47-05323-2
- Horneij, K. (1997): *Varför finns det så få bråkiga och utåtagerande flickor i skolan?* Lärarhögskolan Malmö, institution för pedagogik och specialmetodik Nr: 865.
- Kvale, S. (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
ISBN: 91-44-00185-1
- Leicht Madsen, B. & Fischer, U. (1984): *Titta här! En bok om barns uppmärksamhet*. Liber Förlag Malmö
ISBN: 91-38-61513-4
- Løkken, G & Søbstad, F (1995): *Observation och intervju i förskolan*. Studentlitteratur Lund. Översättning: Björn Nilsson
ISBN: 91-44-60261-8

- Maltén, A. (1998): *Kommunikation och konflikthantering - en introduktion*. Studentlitteratur Lund ISBN: 91-44-00808-2
- Molloy, G. (1990): *Näbbgäddor och bråkstakar*. T-tryck Stockholm. ISBN: 91-7656-236-0
- Månsson, A. (2000): *Möten som formar- interaktionsmönster på förskolan mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Reprocentralen, Lärarutbildningen. ISBN: 91-88810-10-0
- Nationalencyklopedin (1993): *Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av statens kulturråd*. Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs.
- Patel, R. och Davidson, B. (1994): *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-02288-3
- Rithander, S. (1991): *Flickor och pojkar i förskolan*. Almqvist & Wiksell Förlag AB ISBN: 91-21-12298-9
- Skolverket (1999): *Olika på lika villkor – en antologi om jämställdhet i förskolan*. Trycksaksmäklaren: Uppsala. ISBN: 91-89313-18-6
- Skolverket (2001): *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes AB. ISBN: 91-38-31412-6
- Strömquist, S. (2005): *Skrivboken*. Gleerups Utbildning AB. ISBN: 91-40-64513-4
- Svaleryd, K. (2002): *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB. ISBN: 91-47-05148-5
- Svenska akademien (1937): *Ordbok över svenska språket. Fjortonde bandet KED-KRALLA*. Lund, berlingska boktryckeri och stilgjuteri-aktiebolaget.
- Svenska språknämnden (2000): *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB ISBN: 47-04974-X

- Tallberg Broman, I. (1995): *Perspektiv på förskolans historia*. Studentlitteratur: Lund.
ISBN: 91-44-36241-2
- Tallberg Broman, I. (2002): *Pedagogiskt arbete och kön med historiska och nutida exempel*. Studentlitteratur: Lund.
ISBN: 91-44-01805-3
- Wahlström, G O. (1996): *Hantera konflikter – men hur?* Runa Förlag AB.
ISBN: 91-88298-27-2

Elektroniska källor

- Vetenskapsrådet (2001) *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer: inom humaniora och samhällsvetenskap*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf

Hämtad: 2009-01-13

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Hur ser du på genus, vad har du för förväntningar på flickor respektive pojkar?
2. Hur ser du på konflikter?
3. Hur ser du på barns beteende i konflikter?
4. Skiljer sig beteendet mellan pojkar och flickor i konfliktsituationer?
5. Hur agerar du i konflikter?
6. Skiljer sig ditt agerande beroende på om det är flickor eller pojkar?